

ادبیات عمومی و علمی

هفته‌لق سیاسی، ادبی و علمی غزته‌در.

جلد : ۲

سنه : ۱ ۱۲ شعبان ۱۳۳۵ جمعه ايرتسی ۲ خزيران ۱۹۱۷ نوسرو ۳۱

توركلرك اصلي

توركلرك اصلي حقنده هيچ بر تاريخ كتابنده معلومات صحيحه و كافيه يوقدر .
توركلرك اصلي نه‌در ؟ تورك قومي ايله ديكر اقوام آراسنده نه مناسبت واردر ؟ توركلر
كنديلرينه مخصوص آريجه بر اصلدن مي نشئت ايتملردر ، يوقسه ديكر بر ويابر قاچ اصلدن تشعب
ايله‌رك مه‌لز بر جنسه‌مي منسوبدرلر ؟

معلوماتدر كه آوروپاليلر كنديلريني جنس ابيضك قسم اهمني تشكيل ايله‌ين « آريه‌ن » لردن عد
ايدرلر و اصلريني قديم هندليره اصال ايله‌رك جنسلرينه « هند و آوروپائي » نامني دخي و يررلر .
بعضاده « قاقاس جنسي » تعبيريني قوللانيرلر .

آوروپاليلر توركلري كندى جنسلرينه اصلا داخل ايتيوب چينيلرك منسوب اولدقلى جنس
اصفردن آزمه موغول و تاتار مه‌لز عرقنه انتساب ايتديررلر . حالبوكه بو ذهاب علم اجناس بشر
و تاريخ نقطه نظرندن عظيم بر خطا اولوب بو خطايي بر آن اول تصحيح ايتك عثمانليلر ايجون بر فريضة ايكن ،
مع التأسف محررلر مركز آروپا تأليفاتنه قاپيله‌رق اونلرك فكرلرينه خدمت ايتكده اولدقلى كورلمكده‌در .
« جنس ابيضك بابالري اولان اسكي توركلر » نامنده در دست تأليف و اكمال اولان فرانسزجه
اثر ضرده اثبات ايديله‌جكي اوزره ، اجداد من اولان اسكي توركلر جنس ابيضه منسوب اولقله برابر
جنس مذ كوردن معدود اقوام مختلفه‌نك اك قديمي و بلكه اصل ابتدا ايتسيدر . بو كيفيت تاريخ ،
جغرافيا و لسان ايله اثبات اولونابيلير .

(۱) تاريخ نقطه نظرندن « اوشال شجرة تركي » دن بك استفاده اولنور . كچه بر موغولك
اثرى اولان بو كتابده موجود معلومات تواتر طرزنده سطحى ايسه‌ده ، تورك ، موغول و تاتار
عرقلرينه متعلق هر بر كله‌سي بك قيمتداردر .

عيني نقطه نظرندن « سكتلر » (Scythe) حقنده مؤرخين يونانيه‌دن هه‌رودوتك و يرديكي
معلوماتده نوك درجه اهميتي حائزدر . چونكه اسكي توركلرك بر قسيمي حقنده بويله معتمد و مشهور
بر مورخك و يرديكي تفصيلات مكمله تاريخيه حقيقتك تظاهرينه بك يارديم ايدر .

لسان یونانیده «چ» حرفی اولدینی ایچون «سکیت» کلمه سنک تورکجه سی اولان «چیغیت» اسم خاصی «سیکیت» طرزنده یازلمش و یعده بوکله فرانسلر طرفندن لسان خطاسی اوله رق «سیت» طرزنده تلفظ اولمش، و بزم بعض مؤلفلر مزده فرانسلرک بوخطاسنی تقلید ایتمش و حتی برفرانسز مؤلفی طرفندن تورکجه «چیت» کلمه سی ظن ایدلمش اولان اسم مذکور خطا اندر خطا اوله رق طرفزدن دخی بوضورتله تصدیق ایدلمشدر .

غربی تورکلر اولان «چیغیتلر» ه «چیغیل» [طرز تحریر عربیسی «جکل»] دخی تسمیه اولنوب بونک مفتوح اوله رق شهرت بولان «چیغاتایلر» دن باشقه بر قوم دکلدنر . آثار قدیمه عربیه ده حسنلریله مشهور اولدقلری محرردر .
ینه عینی نقطه نظر دن ، وقتیه آسیادن هجرت ایدرک آوروپایی استیلا ایتمش اولان «بازبارلر» کیفیتی دخی پک زیاده حائر اهمیتدر ، چونکه بوکون اومتادی و متوالی هجرتلرک آسیای وسطی دن باشلمش اولدقلری فنا ثابت اولمشدر .

فی الواقع بو هجرتلر آسیای وسطی دن یالکز غربه دوغری واقع اولیوب بلکه شرقه ، شرق جنوبییه ، جنوبه ، جنوب غربییه متوجهاً دخی وقوع بولمشدر . شرقه دوغرو اولان آقینلره قارشی چینلیلر «چین دیواری» نی یعنی «سدچینی» ی وجوده کتیرمشلردرکه بوخصوص او هجرتلرک اهمیتنی ماده اثبات ایدر .

شرق جنوبییه دوغری کیدنلر آوروپالیلرک کندی اجدادلری ظن و فرض ایتدکلری هندیلردرکه بوده اول طرفه اولان آقینلرک کثرت و اهمیتنی میدانه قور .
غربه دوغری کیدنلر ایسه قدیم یونانیلر ایله رومالیلرجه «باربار» تسمیه ایدیلن و آوروپالیلرک حقیقی اجدادی اولان اقوامدر . بونلرک کثرت و اهمیتنی ده معلومدر .

اک صوک مهاجرت اولتی اوزره جنوب غربییه دوغری کیدنلر ، عثمانیلرک اجدادی اولان تورکلردر . بوتورکلردن اول جنوب و جنوب غربییه دوغری پک چوق دیکر تورکلر کیتمشلرایدی . آسیای وسطی دن بدأ ایله بویله جهات اربعهیه متوجهاً وقوع بولمش اولان بومتوالی و متوالی مهاجرتلرک سببی ایسه ، مرور زمان ایله او قطعه جسمه نکه قورومه سیدر . صولرک چکلمه سندن طولانی بدایتده مهد بشریت اولان آسیای وسطاده کی بونجه اراضی و اسعه شیمی قابل سکنی دکلدنر . [ره قلو] نکه جغرافیای عمومیسنده هر سنه صولرک نه مقدار تدنی ایلدیکی مقیددر .

نهایت ینه عینی نقطه نظر دن عربجه ، عجمجه و تورکجه اسکی لغت کتابلرنده پک زیاده حائر اهمیت برچوق معلوماته تصادف اولنورکه بونلرک تعمیق و تدقیقه برچوق حقایق میدانه چیقاریله بیلیر .
(۲) جغرافیا نقطه نظر دن باقینلرجه ، آسیا قطعه سنک احوال حاضره سی و بوقطعه ده موجود طاغیر ، یایلار ، نهرلر و بلاد و مواقع اسم حاصلری ، جمله تورک جنسی ایله تورک لسانی میدانه چیقاریر و زمان قدیمده اسکی تورکلرک پک زیاده کثرت نفوسه مالک اولمش اولدقلرینی اثبات ایدر . خصوصیه علم اجناس بشرجه صوک درجه مهم اولان آسیای وسطاده ارباب اختصاص طرفندن ایدلمش اولان بونجه تحریات و حفریات و کشفیات نتیجه سنده تورک قومیه لسانه عائد آثار و کلماتدن غریسنه تصادف اولنه ماشدر .

قدیم یونانیلر پک کوچک برقوم اولدقلری حالده معارف و مدنیتلری سایه سنده دنیایی معنا تسخیر ایتمش اولدقلری کی اسکی تورکلر دخی کثرتلری و قانلری سایه سنده آور، یا قطعه سی ده داخل اولدینی حالده دنیانک همان طرفنده جغرافیا اسملری برافشلردر .

(۳) لسان جهته کنگه ، عموم آوروپا لسانلرینک آناسی عداولنان قدیم هندلیلرک «سانسقریت» نام لسانیه اسکی تورکجه نیک مقایسه سی مدعاصری تک باشینه و صورت قطعیه ده اثبات ایدر . حتی برچوق سانسقریت کله لرینی تورک کله لرینک شرح و ایضاح ایتکده اولسنه و داجا برچوق مطالعاته مبنی اسکی کورکجه نیک سانسقریت لسانندن قدیم اولدینی آ کلاشیلیر .

شوراسی ده پک غریبدرکه قدیم یونان ولاتین وزمانزده مستعمل آوروپا لسانلریله اسکی تورکجه آراسنده او قدر چوق مشترک کله لر واردرکه بومشارکتلر مذکور لسانلریله سانسقریت لسانی آراسنده کوریه من . اسکی تورکجه ایله کرک قدیم و کرک جدید السنه ساثره بیننده کی مناسبات اودرجه چوق ومهمدرکه بویولده پک چوق کتابلر تألیف اولنه بیلیر .

بناء علیه تورکلر ایله چینلیلر آراسنده عرقاً هیچ برمناسبت اولیوب تورکلر آوروپالیلر کی جنس ایضه داخلدرلر وبوندن ماعدا تورک قومی جنس ایضدن معدود واقوام ساثره نیک ایدر . شوقدرکه آسیای وسطی دن شرقه دوغری کیدن وچینی دفعات ایله ضبط ایدن اسکی تورکلر ، چین حدودی جوارنده ساکن اولان چینلیلری هرور زمان ایله تورکشدیرمش وبوصورتله کندی قانلرینی محله کوره آز چوق چین قانی ایله قارشیدیرمش اولدقلرندن سیمالری بوزمشلر وبووجهله موغوللر ایله تاتارلری وجوده کتیرمشلردر .

سیمالری آز چوق بوزوق اولان موغوللر ایله تاتارلرک بابالری اسکی تورکلر ایسه ده تورکلرک بابالری موغوللر ویا تاتارلر دکلدر .

شمدی ده ینه خلاصه تورکلر ایله تاتارلر وموغوللردن منفرداً بحث ایدلم :

اسکی تورکلرک وطنی مهد بشریت اولان آسیای وسطی طاغلیری و یوکسک یا بالالریدر . بوقطعه واسعه نیک اسمی تلفظ ترکی اوزره « تورانق » (Torank) ، « تورانق » (Tourank) ویا « توران » (Toran) ویاخود « توران » (Touran) و عربی وفارسی تلفظی اوزره « توران » (Touran) درکه « طاغلیری ، یوکسک محل » دیمکدر . اسکی تورکجه ده « تور » (tor) و « تور » (tour) « طاغ » و « یوکسک پر » دیمک اولوب « آنق » (ank) ویا « آن » (an) لفظی ایسه اسم مکان ادا تیدر . نته کیم لسان عثمانیده « توزلی یره » « توزان » دیرلر .

تورانک اهالی قدیمه سنه ، زمانه کوره ، مختلف اسملر ویرلشدر . بواسملرک اکثریسی « یوکسک پر چوچنی ، یوکسک محل آدمی » ویا « طاغلی » معناسنی افاده ایدر : « آلتای ، چیغاتای و خاتای کی . « تایی چوچق ؛ « آل » ، « چیغا » و « خا » یوکسک دیمکدر . تلفظ ثقیله ایله « تورق » (Tork) ویا « تورق » (Teurk) وتلفظ خفیفه ایله « تورک » (Turk) نامی ایسه « طاغلی » ، « تورلی » و « تورانلی » دیمکدر ، چونکه « ق » و « ک » حرفلری اسکی تورکجه ده « لی » معناسنه اوله رق ادات نسبتدر .

خالص تورک اولان « دوق » (Don) قازاقلرینه اسکی تورکجه ده « دون » نهری دیمک اولان « تون » (Tun) کله سنه نسبتله « تونک » (Tunk) ، سغدیله « سوغداق » (Sogdak) -

[فرانسزجه Sogdion] و خوارزم تورکلرینه « ایرق » ویا « ایرک » (Irk) دنیلدیکی کی .

بحر جزره [تورکجه سی « خازار ده کیزی »] قدیم یونانیلر زماننده « ایرکلر ده کزی ، دریای ارکان « Mer Ircanienne » تسمیه ایدیلیدی .

لسان عثمانیده « لی » ادات نسبتک اصلی « لق » و « لک » اولوب بوراده اصل اولان « لی » ویا « ک » حرفلریدر .

طاغلق اولان تورانه مقابل اووه‌لق اولان و بحر حزر ایله توران آره‌سنده بولنان خوارزمه اسکی تورکجه‌ده «ایرانق» (Irak) ، «ایران» (Iran) و یاخود «ایراق» (Irak) نامی ویریلیر ایدی. «ایر» (اووه) معناسنه‌در و «عراق» کله‌سی «ایراق» کله‌سنک معربی و «ایران» کله‌سی دخی تورکجه «ایران» کله‌سندن مأخوذدر .

توران قطعه‌سی شرقاً قدیم تاتارستان و قدیم موغولستان ، جنوباً هندستان و فرستان یعنی عجمستان ، غرباً خوارزم یعنی عراق ترکی و اسکی تورکجه «ایران» اووه‌لری و دشت قیچاق و شمالاً «اورال» طاغلی [اسکی تورکجه‌ده «اورایی» (Or-ii) و شمال ده‌کیزی ایله محاطدر ، اسکی تورکجه‌ده «اور» (or) طاغ ، اوک ، شمال و قلعه منارینه مستعملدر .

قطعه مذکورهنک مرکزی «ایسی کول» ایله بوکولک جهت شرقیه‌سنده کاش «خان تاگری» طاغیدر . بو طاغه «قوت» طاغی دخی دیرلر ایدی . «خان تاگری» خان یعنی کولک تا کریسی و صاحب یعنی خدا دیک اولوب «قوت» ک بر معناسیده آلمانجه‌ده «غوت» Got کله‌سی کبی (خدا) دیمکدر .

توران طاغلینه «قاف» طاغلی نامی دخی ویریلیر ایدی ، بو اسم بعده قاقاس طاغلینه علم اولشدر . (لهجه عثمانی) بو طاغلی دنیانک «بام پیری» (یوکسک پیری) عد اولنوب بو تعبیر قدیمدن «پامیر» «Pamir» اسم خاصی حاصل اولشدرکه «بام پیر» دیمکدر . لسان فارسیده «بام دنیا» تعبیری مستعملدر .

توران قطعه‌سی بوتون تورکلرک یکانه وطنی اولیوب یالکز مرکزی تورکلرک وطن اصلیسی ایدی . یوقسه قطعه مذکورهنک جهات اربعه‌سنده بر چوق ناملر ایله تورک جنسنه منسوب هانی نامتاهی قبیله‌لر واردی .

«تاتار» تات ار یعنی (یابانچی آدم) دیک اولوب اوکجه‌لری تورکلشدرلش اولان چینلیله علم اولش و فقط صکره‌لری تاتارستانده کاش بالجهله تورکلره اسم خاص اوله‌رق ویرلشدر . شمدری روسیه‌ده واقع اولدینی اوزره بر چوق محللرده بو نام عینله (تورک) دیمکدر . تاتارلرک اجدادی تورک اولدینی ایچون اوائلده بروقت کندیلرینه «خاتای» نامنی ویرمشلردرکه بو اسم بالآخره چین شمالی‌یه علم اولشدر .

قدیم تاتارستان غرباً توران ، یعنی (بویوک کول) معناسنه اولان «بای کول» [Baikal] ایله بو کولدن چیقان «آنغره» (Angara) صوی ، جنوباً قدیم موغولستان ایله چین ، شمالاً و شرقاً ده دکز ایله محدوددر .

«موغول» و یاخود «مونغول» (مونغ ایل یعنی صاف آدم) دیک اولوب چینک غرب و جنوب غربی جهتلرینه دوغری کیتمش اولان اسکی تورکلره علم اولشدر . قدیم موغولستان غرباً توران ، شمالاً تاتارستان ، شرقاً چین و جنوباً بیرمانیا و هندستان ایله محدوددر .

تاتارلر کبی موغوللردخی کندیلرینه بدایتده «خاقای» نامنی ویرمشلردر . تاتارلره «آق خاقای» و موغوللره «قاره خاقای» تسمیه اولنور ایدی .

تاتارلر ایله موغوللر اوائلدن بری یکدیگرلرینه رقیب و دشمن اولشلر و دائماً بربرلرله حرب وجدالده بولمشلردر . نهایت موغوللر مغلوب اوله‌رق «قوقونور» «Koukou Nor» [موغولجه‌سی

« قوقوناووری » . بولسانده « ناوور » (Navour) کول دیمکدر [جوارنده اولسی اغلب احتمال اولان « ارکنه قون » نامنده صرب بروادی به التجا ایلیه رک کندیلرینی بوراده برمدت تفوییه ایله کدن صکره خروج ایله تاتارلره غلبه چالمشر واستقلاللرینی قازانمشر ایدی؛ بووقعه الاکن آسیاده موجود موغوللراچون ملی بر بایرام اولمشر. یوقسه ایکی قارداش آره سنده وقوعبولان بروقعه یی آ کدیران بو بایرامک اصل تورکلر ایله هیچ برمناسبتی یوقدر و آرزو اولندیغی اوزره بووقعه تاریخیه شمندی عثمانلیلراچون هیچ بر صورتله برعید ملی اوله ماز ویلکه بویله بر تشبث تورکلرک اصلی حقنده اوروپانک یا کلش فکر و ذهابلرینی تصدیقه مدار اولور .

شمندی ده آوروپالیرک کندی جنسلینه علم اوله رق تخصیص ایله کیری « آریهن » کله سندن بحث ایتمه من ایجاب ایدر .

مذکور کله نک هانکی لسانه عائد اولدیغی و سبب تسمیه سی الاکن آوروپالیر نزدنده مجهول اولوب بو بایده ویریله بیلن معلومات یالکز ایلک آریهنلرک آسیای وسطی طاغرنده ساکن اولدقیری و بعده اطرافه طاغلقیری و بو کله نک معناسی « حر » دیمک اولدیغندن عبارتدر . حتی بو کله یه اعتباری برتعبیردر دیه نلریله اولمشر. حالبوکه حقیقت حالده مذکور کله تورکجه « ار » (er) ، « آر » (ar) ، « ایر » (ir) و « آیر » (air) کله سی اولوب (انسان) ، (ارکک) و (اسیر اولمایان حر آدم) دیمکدر : (لغات سلیمان) . اسکی تورکلرده بر قومی ارئه ایتمک ایچون « فلان قبیله ارلری » دیمک عادت اولوب آنک ایچون بر جوق تورک قبیله لری ایسامیسی « ار » ویا « آر » لفظلریله نهایت بولور : تاتار ، بولغار (بولغا یعنی وولغا ارلری) ، ماجار ، خازار ، صونغار (صوگ یعنی صول و غرب تورکلری) ، اونغار (اوگ یعنی صاغ و شرق تورکلری) ، [*] الی آخره کبی . « آریهن » لر (آریلر) ، (آرلر) ، (ارلر) یعنی (تورک ارلری) و (تورکلر) دیمکدر . بناء علیه ایلک آریهنلرک اسکی تورکلردن بشقه کیمسه اولدیغی و تورکلر ایله آوروپالیرک عینی جنس و عرقه منسوب اولدقیری پک واضح بر صورتده نمایان اولور .

بو مقاله یی یازمقدن مقصد من ، آوروپا آثارینی بلاتدقیق تقلیددن واز کچهرک تورکلرک اصلی و تورک لسان و قومی ایله السنه و اقوام سائره پیننده کی مناسباتی کندیمز عریض و عمیق تدقیق ایده رک اصلمزی و قومیتمزی میدانه چیقارمه من ، و بو بایده آوروپالیرک یا کلش ذهابلرینی تصحیح ایله من ، و یازدیغیمز تاریخ کتابلرنده اصلمز حقنده معلومات حقیقیه کافیه ویرمه من لازم کلدیکنی بیاندن عبارتدر .

انور

[*] جیلایر (موغوللرده دائما اسب سوار اولان بر قبیله) [جیل (آت) دیمکدر]

عثمانلیلردن اول

[مابعد]

قیشین ، منجمد ایرماقلر ، هر نوع مزاحم سفریه ترک و تاتار ایچون مجهولدر . بالعکس ترکلر قیشدن بر متفق کبی استفاده یولنی بیلیرلر مش . بونلر هر شیئی نظر دفته آلدقنلردن پک سریع بر صورتده موانعه اقتحام ایدرلر مش . ترک و تاتارک تعیه ، سوق الجیش ، جیل حربیه اعتباریله پک کسکین بر ذکاسی وارددر .